

Αθανάσιος Π. Παπαδόπουλος

Καθηγητής Οικονομικών Επιστημών

τ. Κοσμήτορας της Σχολής Κοινωνικών Επιστημών του
Πανεπιστημίου Κρήτης

Ο Οδικός Χάρτης της Ελληνικής Οικονομίας προς το Ευρώ.

Η Εργασία αυτή χωρίζεται σε τρία μέρη: Στο πρώτο μέρος γίνεται επισκόπηση των πολιτικών που οδήγησαν τη χώρα μας να επιτύχει την ένταξή της στη Ζώνη του Ευρώ. Στο δεύτερο μέρος, που άπτεται αμέσου ενδιαφέροντος, αναφέρονται οι επιπτώσεις της ένταξης αυτής στην ελληνική οικονομία και στο τρίτο και τελευταίο μέρος διατυπώνονται οι πιθανές προοπτικές και μακροοικονομικές εξελίξεις της ελληνικής οικονομίας, στ πλαίσια της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Πώς φτάσαμε ως εδώ: Όταν το 1980 άρχιζα σαν διδακτορικός φοιτητής να αναζητώ τις προϋποθέσεις πιθανής ένταξης της δραχμής στο Ευρωπαϊκό Νομισματικό Σύστημα και στο Μηχανισμό Συναλλαγματικών Ισοτιμιών, γράφοντας το διδακτορικό μου με τίτλο “Stabilization policies in open economies and monetary integration – the case of Greece”, ήταν πολλοί αυτοί που θεώρησαν, Έλληνες και ξένοι, ότι η εργασία αυτή δεν θα έχει αντίκρισμα, διότι η Ελλάδα ποτέ δε θα δε θα μπορούσε να αντιμετωπίσει τις έντονες μακροοικονομικές ανισορροπίες που θα τις εξασφάλιζαν τις προϋπόθεσης ένταξης.

Και όμως το 2002, το πρώτο κέρμα που κυκλοφόρησε στην Ευρώπη ήταν στην Ελλάδα με την Ελλάδα ενταγμένη στη ζώνη του ευρώ. Αλήθεια, πώς περάσαμε αυτή την περιπέτεια; Στο σημείο αυτό θα αναφερθώ στα μακροοικονομικά προβλήματα που αντιμετωπίζαμε.

Το πλέον σημαντικό πρόβλημα της ελληνικής οικονομίας, ήταν οι έντονες μακροοικονομικές ανισορροπίες. Συγκεκριμένα είχαμε υψηλό πληθωρισμό, δίδυμα ελλείμματα, δηλαδή τόσο στο ισοζύγιο εξωτερικών συναλλαγών μας όσο και στο δημοσιονομικό ισοζύγιο και τέλος ακολουθούσαμε μια συναλλαγματική πολιτική, γνωστή ως πολιτική της διολίσθησης, η οποία σε μια προσπάθεια υποστήριξης των εξαγωγών, το μόνο που επιτύγχανε δεν ήταν τίποτε άλλο παρά να επανατροφοδοτεί τις πληθωριστικές πιέσεις στην ελληνική οικονομία.

Πού οφείλονταν αυτά τα συμπτώματα; Σε ότι αφορά τον υψηλό πληθωρισμό η εκτίμησή μου είναι ότι οφείλετο στη πολιτική η οποία ακολουθείτο κατά την περίοδο της μεταπολίτευσης με συνέπεια, λάθος πολιτική όμως, που δημιουργούσε δημοσιονομικά ελλείμματα, τα οποία χρηματοδοτούσε η κυβέρνηση μέσω της Κεντρικής Τράπεζας με δημιουργία νέου χρήματος.

Ο πληθωρισμός στην Ελλάδα ήταν ένα νομισματικό φαινόμενο. Τι μέτρα πολιτικής έπρεπε να αναληφθούν ώστε ο πληθωρισμός να περιορισθεί; Η συνταγή είναι γνωστή: Ασκούμε περιοριστική πολιτική μέσα από ένα μίγμα δημοσιονομικών και νομισματικών μέτρων. Στην πράξη όμως, ενώ οι κυβερνήσεις στην Ελλάδα ασκούσαν αυτού του τύπου τις πολιτικές όταν αναλάμβαναν στην εξουσία αμέσως μετά τις εκλογές, στην ερχόμενη προεκλογική περίοδο οι πολιτικές αυτές ακυρώνονταν, με αποτέλεσμα η Ελληνική Οικονομία να εισέρχεται σε έναν φαύλο κύκλο πληθωρισμού-ύφεσης, όπου στην προεκλογική περίοδο αυξάνονταν οι δημοσιονομικές δαπάνες που χρηματοδοτούντο με δημιουργία νέου χρήματος, αλλά στη συνέχεια ν' ακολουθούνται πολιτικές σταθεροποιητικές με στόχο τη μείωση του πληθωρισμού, μέχρι να φτάσει η επόμενη προεκλογική περίοδος, που θα οδηγήσει σε πολιτικές ανατροφοδότησης του πληθωρισμού. Στοιχεία υπάρχουν που επιβεβαιώνουν τη διαδικασία αυτή. Το πλέον σημαντικό και σοβαρό πρόβλημα, είναι ο εκλογικός κύκλος που παρουσιάζεται στην ελληνική οικονομία.

Μια άλλη πηγή τροφοδότησης του πληθωρισμού ήταν η πολιτική που είχε να κάνει με την διολίσθηση της δραχμής, ήταν αυτή η λεγόμενη ενεργητική διολίσθηση. Η πολιτική αυτή οδηγούσε στην υποτίμηση του νομίσματος μας κατά ένα ποσοστό υψηλότερο του πληθωρισμού με στόχο την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας των εξαγωγών μας. Η πολιτική αυτή όμως απέτρεπε τις επιχειρηματικές επενδύσεις και τροφοδοτούσε περαιτέρω τον πληθωρισμό.

Σαν πλήρη μέλη στην ΕΟΚ θα έπρεπε να αποκαταστήσουμε αυτές τις μακροοικονομικές ανισορροπίες. Την πρωτοβουλία, κατά την άποψή μου, την έλαβε η Τράπεζα της Ελλάδος όταν το 1988 έμμεσα εισάγει την πολιτική της σκληρής δραχμής. Με την πολιτική αυτή, το νόμισμά μας σε ετήσια βάση απαξιώνεται κατά ένα ποσοστό μικρότερο του πληθωρισμού. Με την πολιτική αυτή περιοριζόταν το ποσοστό του εισαγόμενου πληθωρισμού στο γενικό δείκτη τιμών καταναλωτή της ελληνικής οικονομίας. Η πολιτική αυτή υιοθετείται επίσημα από τον κ. Μάνο όταν το 1990, όταν αναλαμβάνει την κυβέρνηση η Νέα Δημοκρατία και συνδυάζεται με

μια ισχυρή περιοριστική πολιτική. Στη χρονική αυτή περίοδο, μια σειρά πολιτικών συγκυριών επιτρέπουν στη ελληνική οικονομία να ξεφύγει από τον προεκλογικό κύκλο. Η απρόβλεπτη πτώση της κυβέρνησης της Νέας Δημοκρατίας, μεσούντος του σταθεροποιητικού της προγράμματος δεν επιτρέπει μια προεκλογική περίοδο συνοδευόμενη με επεκτατικές πολιτικές. Εμφανίζεται δηλαδή το πρώτο σπάσιμο του εκλογικού κύκλου. Η νέα κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ προς τιμή της, κατά την άποψή μου, ακολουθεί ακριβώς την ίδια μακροοικονομική πολιτική. Πολιτική σκληρής δραχμής σε συνδυασμό με περιοριστική δημοσιονομική και νομισματική πολιτική.

Και έρχονται τα γεγονότα του ΩΝΑΣΕΙΟΥ, δημιουργούν πάλι νέα προεκλογική περίοδο χωρίς παροχές και άμα θα δούμε τα στοιχεία, από τη χρονική αυτή περίοδο αρχίζει μια μόνιμη πτώση του πληθωρισμού στην ελληνική οικονομία. Παρατηρούμε δηλαδή ότι η πολιτική συγκυρία, μη προβλεπόμενες εκλογές, βοήθησαν σε μια σταδιακή πτώση του πληθωρισμού που ήταν το κυρίαρχο στοιχείο το οποίο θα έπρεπε να λάβουμε υπόψη μας ώστε να ενταχθούμε μέσα στο μηχανισμό των συναλλαγματικών ισοτιμιών.

Η πολιτική αυτή έχω την αίσθηση ότι ακολουθήθηκε με συνέπεια και συνέχεια και από τις κυβερνήσεις Σημίτη που έθεσαν το όραμα της ONE, και έπεισαν το κοινό για την αποτελεσματικότητά τους. Παράλληλα με τον πληθωρισμό η οικονομική πολιτική έπρεπε να στοχεύσει στη μείωση των δημοσιονομικών ελλειμμάτων. Τα δημοσιονομικά ελλείμματα συνδέονται κυρίως με τον εκλογικό κύκλο.

Το '81 για παράδειγμα, το συνολικό χρέος από 25% που ήταν στο ποσοστό του ΑΕΠ, έφτασε γύρω στο 80% και μετά είχε συνεχώς ανοδική πορεία. Ήταν όμως αυτό το πραγματικό πρόβλημα για την ελληνική οικονομία, τα υπέρογκα δημοσιονομικά ελλείμματα; Θα μου επιτρέψετε να διαφωνήσω με όσους λένε ότι ήταν αυτό το πρόβλημα. Για την Ελλάδα δεν ήταν πρόβλημα και σε μια μελέτη που είχα κάνει μαζί με το Μωυσή το Σιδηρόπουλο και δείξαμε ότι όχι μόνο για την Ελλάδα δεν ήταν το πρόβλημα, αλλά και για κάποιες άλλες χώρες όπως στην Ισπανία και την Πορτογαλία.

Στο πνεύμα του Μάαστριχτ, το 60% και το 3% του δημοσιονομικού ελλείμματος, έχουν σα στόχο τη διατηρησιμότητα των ελλειμμάτων. Στην Ελλάδα παρά το ότι έχουμε υψηλό χρέος και υψηλά ποσοστά ελλείμματος σε σχέση με του

ΑΕΠ, τα ελλείμματα αυτά είναι διατηρήσιμα και σ' αυτή τη μελέτη αποδείξαμε ότι δεν είναι εκεί το πρόβλημα στην Ελλάδα. Η Ελλάδα έχει ένα διατηρήσιμο δημοσιονομικό έλλειμμα. Δηλαδή το θέμα δεν είναι να έχεις χρέος, το θέμα είναι το πώς αποπληρώνεις το χρέος. Έχεις τη δυνατότητα να το αποπληρώνεις;

Αυτό ενδεχομένως οφείλετο στο γεγονός ότι η Ελλάδα με ένα σύστημα το οποίο πολύ ωραία το είχε περιγράψει ο κ. Δημόπουλος σε παλιά του εργασία για το πώς είναι διαρθρωμένο το χρηματοπιστωτικό σύστημα στην ελληνική οικονομία, φαίνεται ότι πληρώνεται το δημόσιο έλλειμμα μέσα από κάποια δευτερογενή διαθέσιμα τα οποία οι Οργανισμοί Ασφάλισης δάνειζαν το κράτος με επιτόκια τα οποία ήταν πολύ χαμηλότερα από το επιτόκιο της αγοράς.

Το πρόβλημα αρχίζει και εμφανίζεται όταν απελευθερώνεται από το '86 και μετά το χρηματοπιστωτικό σύστημα και τα επιτόκια παίρνουν την πραγματική τους τιμή. Άρα μέχρι τότε τα ελλείμματα ή οι δανειακές συμβάσεις που έχουν υπογραφεί μέχρι τότε, έχουν ένα χαμηλό κόστος. Βλέπουμε δηλαδή ότι το πρόβλημα του πληθωρισμού μπορούσαμε και το ξεπεράσαμε σε αυτή τη διαδρομή μέσα από το σπάσιμο του εκλογικού κύκλου, το πρόβλημα των ελλειμμάτων για την ελληνική οικονομία δεν ήταν το σημαντικό πρόβλημα παρά το ύψους που έχουμε.

Έχουμε δείξει ότι τα ελλείμματα αυτά είναι διατηρήσιμα με την προϋπόθεση βέβαια ότι θ' ακολουθούν πολιτικές περιοριστικές αυτού του τύπου. Στη συνέχεια είδαμε ότι πολιτικές οι οποίες ακολουθήθηκαν με συνέπεια και συνέχεια έφτασαν σ' αυτό το ευχάριστο αποτέλεσμα. Έφτασαν στο αποτέλεσμα το 2002 η Ελλάδα να μπορεί να ανήκει στη ζώνη του ευρώ. Είχαμε πετύχει τους στόχους μας όσον αφορά τον πληθωρισμό, τα δύο τελευταία χρόνια είχαμε σταθεροποίηση στην ισοτιμία μας, τα ελλείμματά μας τουλάχιστον ήταν προς το πνεύμα του Μάαστριχτ.

Και είμαστε μια από τις χώρες οι οποίες εύκολα μπόρεσε και υιοθέτησε το ευρώ. Πριν μπω στη συνέχεια της παρουσίασης, κρίνω σκόπιμο να αναφερθώ στη συναλλαγματική πολιτική της εποχής εκείνης. Την πολιτική της σκληρής δραχμής: Πολλοί την κατηγορήσαν σαν μια πολιτική η οποία υπονόμευσε την ανταγωνιστικότητα της ελληνικής οικονομίας. Προσωπική μου άποψη είναι ότι δεν την υπονόμευσε.

Αντίθετα, σε μια άλλη μελέτη μας για τις επιπτώσεις του ευρώ προϋπολογιστικά στην ελληνική οικονομία, οι συνεντεύξεις με βιομηχάνους οι οποίοι λειτουργούσαν σε ένα, μπορούμε να πούμε, ανταγωνιστικό περιβάλλον, απεκάλυψαν

το εξής: Ότι η πολιτική της σκληρής δεν υπονόμει τις εξαγωγές, αντίθετα, η πολιτική της σκληρής δραχμής τους βοήθησε στο να κάνουν επενδύσεις σε ξένο νόμισμα με χαμηλότερα επιτόκια και να ανεβάσουν την παραγωγικότητα της επιχείρησής τους και να γίνουν περισσότερο ανταγωνιστικοί στο διεθνές περιβάλλον.

Αντίθετα, υπήρχαν και κάποιοι άλλοι οι οποίοι είχαν μάθει εδώ και πολλά χρόνια με τις επιδοτήσεις, είτε αυτές ήταν άμεσες είτε έμμεσες μέσω της υποτίμησης, ούτε επενδύσεις να κάνουν, ούτε να αναδιαρθρώνουν τη δομή της επιχείρησής τους ώστε να γίνει ανταγωνιστική. Άρα, κάποιος θα περίμενε ότι από ένα νόμισμα το οποίο δεν ήταν σκληρό, το να ενταχθείς σε έναν μηχανισμό συναλλαγματικών ισοτιμιών ο οποίος σε μια πρώτη φάση σου περιορίζει τις διακυμάνσεις και δεύτερον, το να υιοθετείς ένα νόμισμα το οποίο αυτή τη στιγμή είναι το πιο σκληρό στη διεθνή αγορά, αυτό θα σήμαινε ότι πάει, καταστροφή για την ελληνική οικονομία και μάλιστα για τις εξαγωγικές της επιδοτήσεις.

Αντίθετα, βλέπουμε τώρα στα τελευταία στοιχεία, ότι όχι μόνο δεν έχουμε πρόβλημα όσον αφορά τις εξαγωγές, έχουμε μια διεύρυνση του εξαγωγικού εμπορίου, το πρόβλημα είναι αλλού. Το πρόβλημα είναι στην αύξηση των εισαγωγών κάτι το αναμενόμενο όμως, που οφείλεται στην αύξηση του εισοδήματος των Ελληνικών νοικοκυριών.

Το σημείο στο οποίο θέλω να επικεντρώσω το ενδιαφέρον μου σ' αυτή τη φάση είναι: α) Στο ότι το ευρώ δεν υπονομεύει αυτή τη στιγμή τις εξαγωγικές μας επιδόσεις, β) Ποιες οι επιπτώσεις οι άμεσες του Ευρώπη στην ελληνική οικονομία, πώς το είδαμε το ευρώ σαν Έλληνες.

Αυτό το οποίο μπορούμε να παρατηρήσουμε σε όλες αυτές τις εικόνες είναι το εξής: Πρώτον, ποιος είναι ο πληθωρισμός ο οποίος καταμετράται με τον εναρμονισμένο δείκτη τιμών καταναλωτή στις χώρες της Ευρώπης -αυτό είναι με τις μπλε γραμμές- και δεύτερον ο πληθωρισμός τον οποίο βλέπουν οι καταναλωτές. Δηλαδή έχεις με τις μπλε γραμμές τον αντικειμενικό πληθωρισμό όπως τον μετράνε και με τις κόκκινες γραμμές τον πληθωρισμό όπως τον βλέπουν οι καταναλωτές.

Ο ένας δείκτης έχει κάποια αντικειμενικά στοιχεία, δηλαδή έχουμε τον δείκτη τιμών καταναλωτή όπου έχουν ένα συγκεκριμένο βάρος τα διάφορα αγαθά μέσα και βλέπουμε πώς διαμορφώνεται αυτός ο δείκτης, ο άλλος δείκτης όμως είναι ποιοτικός. Ερωτούνται οι καταναλωτές: «Ποιος είναι κατά τη γνώμη σου ο πληθωρισμός;» Αυτό πραγματοποιείται από υπηρεσίες της ΕΕ και προκύπτει από τον

πρώτο δείκτη ο αντικειμενικός πληθωρισμός και από τον δεύτερο δείκτη ο αντιλαμβανόμενος από τους καταναλωτές πληθωρισμός.

Βλέπουμε στη μαύρη σκίαση το εξής: Ότι το αντιλαμβανόμενος από τον πραγματικό σε όλες τις χώρες της Ευρώπης και ιδιαίτερα στην Ελλάδα, αποκλίνει έντονα. Δηλαδή βλέπετε πόσο τεράστια είναι η απόκλιση σε σχέση με κάποιες άλλες χώρες που βλέπετε σε μια πρώτη φάση υπάρχει μια διαφορά, αλλά μετά προσαρμόζεται γρήγορα. Στην Ελλάδα ακόμα δεν έχει προσαρμοστεί. Ο πληθωρισμός τον οποίο βλέπει ο Έλληνας καταναλωτής είναι πάρα πολύ υψηλότερος από τον πληθωρισμό τον οποίο καταγράφουν οι δείκτες.

Γιατί συμβαίνει αυτό; Έχεις τη Στατιστική Υπηρεσία και σου λέει ότι είναι 3% και έχεις τον έλληνα καταναλωτή να ισχυρίζεται 18%. Γιατί συμβαίνει αυτό; Στο σημείο αυτό προσπαθήσαμε να δούμε τι έχει συμβεί στην ελληνική οικονομία και γιατί υπάρχει αυτή η διαφορά. Πήγαμε στα σούπερ μάρκετς και είδαμε πώς διαμορφώνονταν οι τιμές προ ευρώ και μετά ευρώ, σε καταναλωτικά είδη τα οποία η στάθμισή τους μπορεί να φαίνεται αμελητέα, αλλά ο καταναλωτής είναι αυτά τα οποία βλέπει άμεσα. Δεν τον ενδιαφέρει τον καταναλωτή αν έπεσαν οι τιμές των PC, τον ενδιαφέρει πόσο ανέβηκε η τιμή του γάλακτος, πόσο ανέβηκε η τιμή στα αυγά, πόσο ανέβηκε η τιμή στο εμφιαλωμένο νερό, πόσο ανέβηκε η τιμή στο κρασί.

Και άμα θα πάμε σε κάποιες επόμενες διαφάνειες, θα δούμε ότι στον κλάδο των τιμών και τροφίμων, έχουμε αυξήσεις της τάξεως –σωρευτικές αυξήσεις- του 28-30%. Αυτή είναι η εξέλιξη του εναρμονισμένου, ο εναρμονισμένος φαίνεται ότι εξελίσσεται ομαλώς, δεν έχουμε ιδιαίτερα προβλήματα.

Να συνεχίσουμε με το επόμενο. Εδώ πέρα θα δείτε ότι σε μια σειρά προϊόντων, έχει να κάνει με προϊόντα λαϊκής κατανάλωσης, έχουμε πάρα πολύ υψηλές αυξήσεις. Να σε ποιο λόγο κατά την άποψή μας οφείλεται αυτή η τεράστια απόκλιση. Μπορεί ο ενιαίος δείκτης να φαίνεται ότι κυλά ομαλά, αλλά για το μέσο καταναλωτή αυτό δεν είναι ορατό. Το πιο σημαντικό είναι όμως ότι αυτό έχει και κάποια εισοδηματικά αποτελέσματα. Οι μισθοί και οι συντάξεις δεν έχουν αναπροσαρμοστεί ανάλογα. Οι μισθοί και οι συντάξεις στην καλύτερη περίπτωση προσαρμόζονται ανάλογα με τον επίσημο δείκτη.

Αυτό τι δείχνει; Αυτό δείχνει ότι έχουμε μια υστέρηση στα εισοδήματα. Αυτό τι δείχνει; Ότι είτε θέλουμε είτε όχι, ακολουθείται μια περιοριστική πολιτική αυτή τη στιγμή στην ελληνική οικονομία. Μια περιοριστική

πολιτική η οποία έχει και «θετικές» συνέπειες, δηλαδή δεν ενισχύει περαιτέρω τον πληθωρισμό.

Ένα άλλο στοιχείο –και θα κλείσω με τις επιπτώσεις- που μας έχει οδηγήσει σ' αυτή την απόκλιση, είναι η ισοτιμία, που υπήρχε μια δυσκολία μετατροπής. Για παράδειγμα, ο Γερμανός ήξερε ότι ένα ευρώ είναι περίπου 2 μάρκα. Ο Έλληνας δε μπορούσε να μετατρέψει 375 δραχμές, 1 ευρώ και να κάνει τη σύγκριση. Αυτό ήταν ένα τεράστιο πρόβλημα το οποίο δεν το επιβεβαιώνουν μόνο τα ελληνικά δεδομένα, γιατί αυτό το ανακαλύψαμε μέσα από συνεντεύξεις που πήραμε, από ερωτηματολόγια και όλα αυτά, επιβεβαιώνεται και από χώρες όπως την Ιταλία, όπως την Ισπανία και την Πορτογαλία, όπου αυτό το parity ήταν πάρα πολύ υψηλό.

Εκεί οι Έλληνες δε μπόρεσαν, ενώ δέχθηκαν το ευρώ, δε μπόρεσαν όμως να προσαρμοστούν άμεσα στις ιδιαιτερότητες και στις τιμές. Κάποτε, για παράδειγμα, έδινες 100 δραχμές σαν φιλοδώρημα και αυτή τη στιγμή ντρέπεσαι να δώσεις ένα ευρώ για φιλοδώρημα. Οι 100 δραχμές ήταν ένα καλό φιλοδώρημα. Τώρα τον να δώσεις αυτό το κέρμα σε πολλούς από εμάς φαίνεται μηδαμινό.

Βλέπουμε δηλαδή ότι αυτά τα δύο είναι τα στοιχεία τα οποία έχουν επηρεάσει αρνητικά την προσαρμογή της ελληνικής οικονομίας στο ευρώ. Οι προοπτικές ποιες είναι: Εγώ νομίζω ότι έχοντας σαν δεδομένο το γεγονός ότι οι πολιτικές οι οποίες θα ακολουθούνται θα είναι περιοριστικές, θα οδηγήσουν και σε μια σταδιακή προσαρμογή τόσο του Έλληνα καταναλωτή όσο και των επιχειρήσεων σ' αυτό το νέο οικονομικό περιβάλλον το οποίο αναπτύσσεται.

Πλην όμως θέλω να σταθώ στις προοπτικές. Και εδώ πέρα δεν έχουμε να κάνουμε με τις προοπτικές της Ελλάδας στην ευρωπαϊκή οικονομία, το πρόβλημα είναι οι στόχοι που θέτει πλέον η Ευρωπαϊκή Ένωση. Κάποτε ήταν συγκεκριμένοι, τουλάχιστον στο μακροοικονομικό περιβάλλον. Και ήταν, μπορούμε να πούμε, αρκετά συγκεκριμένοι. Το πνεύμα του Μάαστριχτ είχε κάποιους οριοθετημένους στόχους. Αυτοί τώρα έχουν εγκαταλειφθεί στο Σύμφωνο της Σταθερότητας.

Επιτρέψτε μου να θεωρώ ότι το Σύμφωνο Αναπτυξιακής Σταθερότητας είναι μια πολύ συντηρητική προσέγγιση όσον αφορά την Ευρώπη. Οι στόχοι του 63% για sustainable deficit είναι κάτι που μπορεί να το υιοθετήσει κάποιος. Το Σύμφωνο Αναπτυξιακής Σταθερότητας ουσιαστικά μας φτάνει σε 0%. Αυτό το 0% πού βασίζεται; Βασίζεται σε μια συντηρητική άποψη ότι το κράτος θα αποπληρώσει το χρέος του πριν την εξαφάνισή του.

Δεν καταλαβαίνω, πότε θα το ξεπληρώσει το κράτος το χρέος; Όταν καταστραφεί, όταν δεν υπάρχει πια; Μα όταν δεν υπάρχει πια, μπορεί να ξεπουλιέται. Το να δημιουργήσει χρέος για υποδομές, αναπτυξιακό χρέος δεν είναι κάτι κακό. Γιατί όπως μια επιχείρηση σήμερα δημιουργεί χρέη με προοπτική μελλοντικών κερδών τα οποία θα μπορέσουν να τα αποπληρώσουν οι μελλοντικοί μεριδιούχοι μέτοχοι της επιχείρησης, έτσι είναι και το Δημόσιο.

Το Δημόσιο μπορεί και θα πρέπει να δημιουργεί χρέη είτε αυτά οφείλονται στην οικονομική συγκυρία είτε οφείλονται σε μια προοπτική αναπτυξιακή, τα χρέη αυτά μπορεί να τα δημιουργήσει με στόχο τι όμως; Να δημιουργήσει επένδυση σε ανθρώπινο δυναμικό, να δημιουργήσει επένδυση σε παραγωγικό δυναμικό. Απ' τη στιγμή που θα δημιουργηθούν τέτοια χρέη, οι μελλοντικοί φορολογούμενοι θα είναι σε θέση να τα αποπληρώσουν.

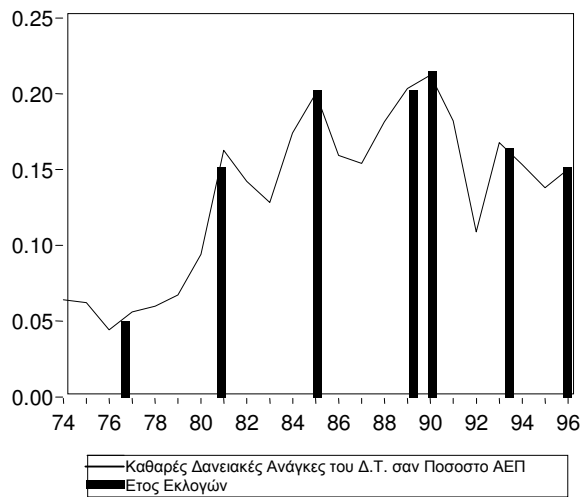
Αν αυτή η λογική περάσει και στους ασκούντες την ευρύτερη οικονομική πολιτική, τότε νομίζω το μέλλον της Ευρώπης θα είναι διαφορετικό και βέβαια ανάλογα κι εμείς θα προστατευθούμε. Αν όμως κυριαρχήσει η άποψη του Σύμφωνου Αναπτυξιακής Σταθερότητας τότε πολύ φοβάμαι ότι το μέλλον της Ευρώπης δεν θα είναι και τόσο ρόδινο. Ευχαριστώ.

Επιλεκτική Βιβλιογραφία

Aalto, Setälä Ville. (2003), "*Consumer, markets and the Euro*", National consumer Research Centre, Helsinki, Finland.

Baldwin, Richard. (March, 2006), "*The Euro's Trade affects*", European Central Bank, working paper series N° 594.

Dziuda Wioletta., Mastrobuoni Giovanni. (May 2005), "*The Euro changeover and its effect on price, transparency and Inflation*", Princeton University

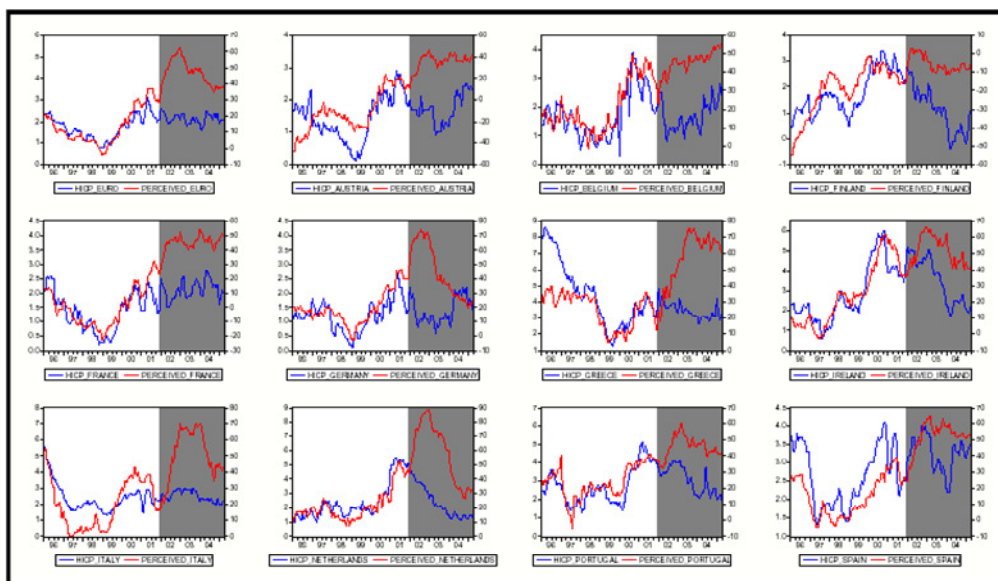

Σχήμα 1: Πολιτικοί Κύκλοι και δανειακές ανάγκες του Δημόσιου Τομέα

FIGURES

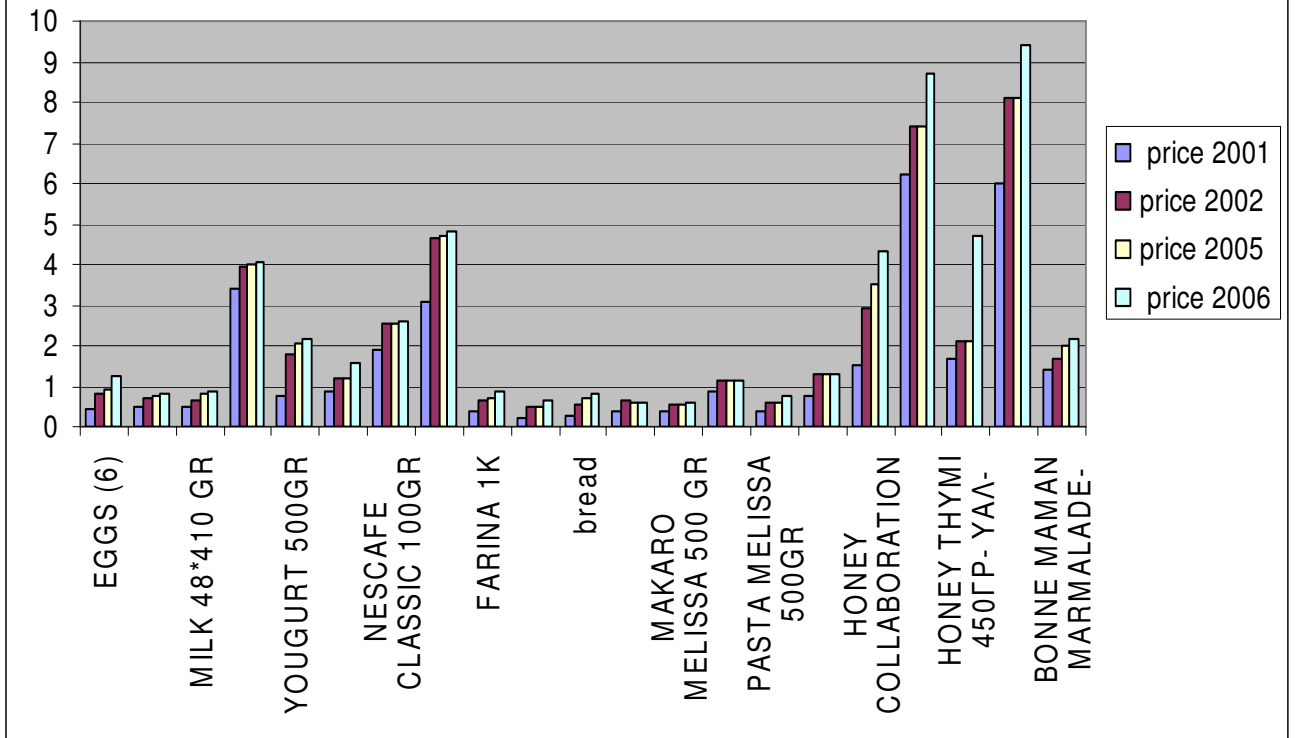
Figure 1: Actual HICP inflation rates and inflation perceptions (original balance statistic)

Euro area members

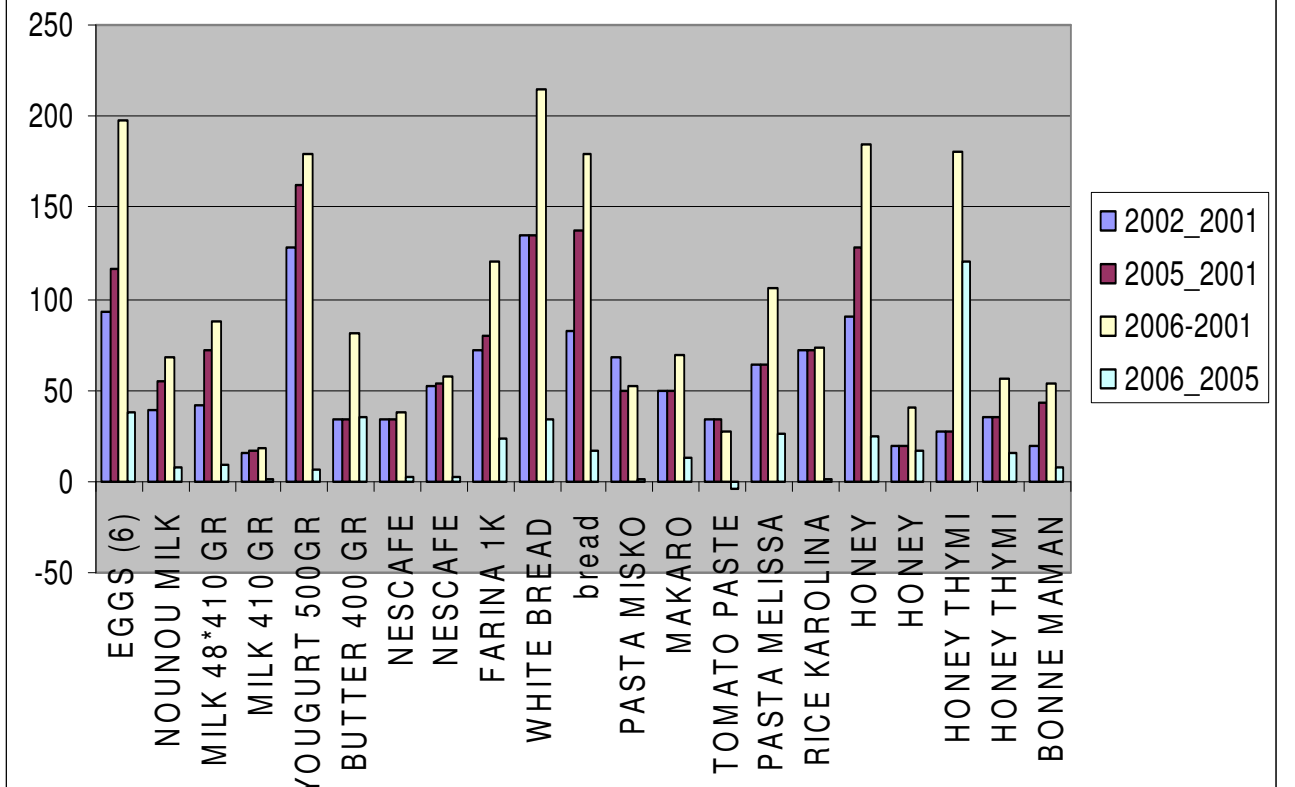

Σχήμα 2: Πραγματικός πληθωρισμός ΕΔΤΚ και αντιλαμβανόμενος πληθωρισμός στις χώρες του ευρώ.

ΤΙΜΕΣ ΣΕ ΕΠΙΛΕΓΜΕΝΑ ΕΙΔΗ ΔΙΑΤΡΟΦΗΣ

ΜΕΤΑΒΟΛΕΣ ΤΙΜΩΝ ΣΕ ΕΠΙΛΕΓΜΕΝΑ ΕΙΔΗ ΔΙΑΤΡΟΦΗΣ

ΜΕΤΑΒΟΛΕΣ ΤΙΜΩΝ ΣΕ ΕΠΙΛΕΓΜΕΝΕΣ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ

